

På toppen av Europa

Gamvik Kunstforening er Fastlands-Norges nordligste. Målet deres er å blåse nytt liv inn i det fraflytningstruede småsamfunnet.

KULTUR

Av Johanne Nome, Gamvik (tekst og foto)

Ved 71 grader nord, i frisk bris og omtrent fem varmegrader, har over 300 mennesker samlet seg på området rundt Slettnes fyr. Byggverket er verdens nordligste fastlandsfyr og er lokalisert på randen av Barentshavet. Fyret ruver i det åpne slettelandskapet, og ligger fire kilometer utenfor fiskeværet Gamvik. Fyrområdet er jevnlig åsted for besøkende, men i dag skyldes folkemengden den offisielle åpningen av Kulturdugnad Gamvik 2009, i regi av Gamvik Kunstforening. Fyrfoten er fylt med hjemmebakte kaker på utstilling, maskinhallen rommer russiske papirdukker, du kan se et videoverk i uthuset, mens skulpturer i ulike størrelser har funnet seg til rette på området rundt fyret.

– Slettnes fyr markerer Europas sluttspunkt og har en sterk symbolkraft som en potent markør av sivilisasjon på grensen mot vill natur, sier initiativtaker og leder i Gamvik kunstforening, oslomannen Marius Hauge.

Som en ren tilfeldighet kjøpte Hauge seg hus utenfor Gamvik for et par år siden, og som innflytter kjente han på et ansvar for å bidra til å skape litt liv i det fraflytningstruede småsamfunnet. I september i fjor tok han derfor initiativ til å etablere Gamvik kunstforening i samarbeid med lokale krefter.

– Selv om Gamvik har en liten befolkning, har stedet

sterke tradisjoner, sier Hauge. Han håper at det nye kulturtilbudet på stedet kan bidra til å gjenskape noe av Gamviks beste fortid, som et livlig samfunn ved det store havet.

– Det er utrolig hva vi har fått til i fellesskap, ved å våge å se storheten i det lille og bringe det store inn hit. Alle har bidratt med stor skaperglede, både lokale og tilreisende, sier Hauge.

Gjenopplivning

Vigdís Steinvåg, styremedlem i kunstforeningen og medarbeider ved Gamvik museum, deler Hauges optimisme:

– Kulturdugnad påpeker at noe stort kan skje her som andre steder, og arrangementet bidrar til å sette Gamvik på kartet, sier hun.

Foreningslivet på Gamvik har gradvis blitt svekket i takt med fraflyttingen fra fiskeværet. Steinvåg tror det er viktig at det kommer nye krefter inn i det lokale organisasjonslivet.

Resultatet av årets kulturdugnad har blitt en utstilling der tilreisende kunstnere stiller ut side om side med lokale krefter. Hauge har valgt å trekke stedets tradisjoner inn i galleriet. Bokstavelig talt. En del av utstillingen er viet kaker, alle bakt av Gamviks kvinner.

– At anerkjente kunstnere stiller ut side ved side med lokale kunstnere, og Gamvik-kaker settes på sokkel, gjør folk litt stoltere av stedet, sier Steinvåg

– Kunst har kanskje vært forbundet med noe fremmed, finkultur som noe rikingene i Oslo har drevet med, og det ville vært utenkelig å se på eget arbeid som noe kunstfer-

FRODIGE: – Det er fantastisk å se Campingkvinnene i dette landskapet, sier kunstner Marit Benthe Norheim.

dig, sier hun.

Kakekunst

Steinvåg håper kunstforenin-

gens arbeid kan bidra til å nyansere noen av mytene omkring kunst, og vise at det kan være et raust begrep. Stein-

våg får støtte av Karin Stoltenberg, som åpnet «Kaker i verdensklasse».

– Kaker er kunst, ser hun,

TIL FYRET: Slettnes fyr er åsted for Kulturdugnad Gamvik 2009, i regi av Gamvik Kunstforening. – Slettnes fyr markerer Europas sluttspunkt, sier leder i kunstforeningen Marius Hauge.

og viser til at kvinnens arbeid og tid tradisjonelt har vært kanalisert mot hjemmet, og at det også er her deres skaperglede og estetiske sans har kommet til uttrykk.

– Til tross for dårlig tid har kvinner alltid tatt seg til tid til å bake kaker og skape hygge i

Campingkvinner. Skulpturene «Maria Beskytteren», «Bruden» og «Campingmama» har reist fra Silkeborg i Danmark i anledning Kulturdugnad Gamvik.

– Det er fantastisk å se Campingkvinnene i dette landskapet, sier Norheim,

«Det er utrolig hva vi har fått til i fellesskap, ved å våge å se storheten i det lille og bringe det store inn hit»

MARIUS HAUGE

hjemmet, men i motsetning til den øvrige kunsten har kvinnens kunst først og fremst hatt en praktisk funksjon, sier Stoltenberg.

Lite samfunn, stor kunst

Det kvinnelige dominerer fyrområdet på Gamvik, både i kunstnerutvalget og i de ulike arbeidene. Mest ruvende i sin feminine fylde er tre av Marit Benthe Norheim sine mobile skulpturer i installasjonen

som holdt kvinnene med selskap på den siste etappen fra Mehavn til Slettnes, langs Barentshavet i sol og gjenom lave tåkeskyer. Den norske kunstneren er bosatt i Danmark, og hun er selv litt overrasket over skulpturens stadige utferdstrang. Tidligere i sommer var Campingkvinnene i Reykjavik, og de har dessuten fartet omkring i Danmark.

– Det er sterkt å møte Norge

FAKTA

Kulturdugnad Gamvik 2009:

- Arrangeres på Slettnes Fyr 2.–20. august.
- Gamvik Kunstforening ble stiftet i september 2008 og ledes av Marius Hauge.
- Årets utstilling ble åpnet av Thorvald og Kari Stoltenberg, og rommer blant annet «Kaker i verdensklasse» med lokale hjemmebakte kaker, videoarbeid av mehamnvræingen Charlotte Nilsen, dokkefigurer av den russiske tekstilkunstneren Tatiana Gombash fra Murmansk, et forprosjekt til billedhuggeren Claus Ørntofts utsmykkingsverk Ulvetid, og også modeller i glassfiber og litografiske trykk.
- Tre av totalt fem skulpturer i installasjonen Campingkvinner av Marit Benthe Norheim er også med i utstillingen, med spesialskrevet musikk av komponisten Geir Johnson.

FAKTA

Slettnes Fyr:

- Verdens nordligste fastlandsfyr, på 71 grader nord.
- Kafedrift i sesong, mulighet for overnatting. Fredet som kulturminne (1998).
- Fyret ligger fire kilometer utenfor det lille fiskeværet Gamvik i Gamvik kommune på Nordkyn-halvøya, i Finnmark fylke. Tettstedet har i overkant av 150 innbyggere, mens kommunen totalt har drøye 1000 innbyggere. Nærmeste flyplass ligger i kommunesenteret Mehavn fire mil unna. Her er også anløp av Hurtigruta.

på denne måten, og jeg trodde helt inntil siste øyeblikk at det ikke det ville være mulig å gjennomføre dette, sier kunstneren.

Else Marie Bukdahl er kunstprofessor og tidligere rektor ved Det Kongelige Danske Kunstakademi. Hun er også som en sjettede Campingdronning å regne, og har fulgt Norheims Campingkvinner på deres reiser. Bukdahl er begeistret for destinasjonen i nord.

– Skulpturene skaper dialoger med omgivelsene, og preger stedet de besøker, sier Bukdahl, som har sterk tro på at kunsten har noe tilby alle.

– Den estetiske erfaringen er mangfoldig, alle kan få noe ut av kunst, sier hun, og påpeker at Campingkvinnene skaper undring overall hvor de befinner seg.

– Skulpturprosjektene skaper broer mellom kunsten og folket, om tradisjonelt og det nyskapende, sier Bukdahl.

Amazon størst på USAs bokmarked

For første gang er nettet blitt den største distributøren av bøker i USA.

BØKER

Av Sandra Lillebo

Om man er for eller mot, går utviklingen likevel bare i én retning: mot nettet. Det franske bransjebladet Livres Hebdo melder nå at Amazon for første gang entrer tronen som den største bokhandleren i USA.

Tallene Livres Hebdo baserer sin artikkel på, kommer fra en rapport utarbeidet av USAs offisielle ISBN-byrå Bowker. Av de spurte oppga 23 prosent å ha kjøpt sin siste ervervede bok i en nettbokhandel. Med 22 prosent som oppga å ha kjøpt sin siste bok i en av de store kjedene, er det dermed internett som for første gang topper listen over distributører i det amerikanske bokmarkedet.

Markedsføring på nett

Med denne utviklingen i brukernes kjøpevaner er altså Amazon for første gang på toppen av listen av USAs største bokhandlere, med fjorten prosent av markedsandelen. De går inn rett foran Barnes & Noble, som kontrollerer 12,5 prosent av markedet.

Nettet har også blitt viktigere i markedsføringsøyemed. Mens 16 prosent av de spurte oppga å ha fått vite om den siste boka de kjøpte, gjennom trykte medier, hadde 21 prosent fått interesse for boka gjennom informasjon på nettet.

Det er menn som leder an i utviklingen. Kvinner står fortsatt for mesteparten av bokkjøpene i USA, og leder klart an både når det gjelder solgte hardbacks, pocketutgaver og lyd bøker. Det er

FAKTA

Dette er saken:

- For første gang klatrer internett opp som den største distributøren av bøker i USA.
- Det er det franske bransjebladet Livres Hebdo som oppgir tallene, som skal ha blitt utarbeidet av Bowker.
- Amazon.com er blitt den største amerikanske bokhandleren med 14 prosent av markedsandelen, foran Barnes & Noble (12,5 prosent).
- Det er menn som står i spissen for digitaliseringen av amerikansk bokbransje: Kvinner leder an i kjøp av hardback, pocket og lyd bøker, mens menn kjøper flest e-bøker.

BUTIKK: Den tradisjonelle bokhandelen står for fall i USA.

FOTO: LISE ÅSERUD, SCANPIX

imidlertid flest menn som kjøper e-bøker.

En annen undersøkelse, først publisert av Publisher's Weekly, viser at internett blir viktigere også som distribusjonskanal for barne- og ungdomsbøker, selv om de store bokhandelskjedene fortsatt holder stand som markedsledende – inntil videre. Mens 30 prosent av de spurte hadde kjøpt den siste barneboka i et av utsalgsstedene til en stor bokhandelskjede, oppga 18 prosent å ha kjøpt den på nett.

Den amerikanske dagsavisen USA Today har allerede tatt konsekvensen av at en større del av boksalg foregår enten på nett eller som e-bøker: Fra nå av inkluderer salget av e-bøker på deres bestselgerlister.

– Langvarig tendens

Direktør i Bokhandlerforeningen, Randi S. Øgrey, sier til Klassekampen at man lenge har observert tendensen til at nettbokhandlene øker raskt i USA.

– Vi undersøker dette hvert halvår, og de siste tallene våre, som er fra juni, viser at det faktisk har vært en nedgang i nettets markedsandel i forhold til de fysiske bokhandlerne, sier hun, og påpeker at det norske og det amerikanske bokmarkedet ikke nødvendigvis er sammenliknbart, sier hun.

– Det er viktig å huske på at mens 93 prosent av nordmennene oppgir å ha lest en bok i løpet av det siste året, gjelder det bare halvparten av amerikanerne. Det er åpenbart at de fysiske bokhandlerne i USA møter stor motstand.

– Hvor godt forberedt er norsk bokbransje på digitaliseringen? – Den norske bokbransjen var på mange måter tidlig ute med å ha gode internettbokhandler. Vi ser at når nordmenn kjøper bøker på internett, velger de norske nettsider. En grunn til at vi står sterkt, tror jeg er at bokhandlerne er såpass utbredt over hele landet. Da blir de mye mer enn en bokhandel, men også et kulturelt møtested.

sandra.lillebo@klassekampen.no

kultur@klassekampen.no